

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 37/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 20 kap. i strafflagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 december 2010 en proposition med förslag till lag om ändring av 20 kap. i strafflagen (RP 283/2010 rd) till lagutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat.

- en lagmotion LM 20/2010 rd med förslag till lag om ändring av strafflagen (Päivi Lipponen /sd), om remitterades till utskottet den 6 maj 2010.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Janne Kanerva, justitieministeriet
- tingsdomare Liisa Paul, Helsingfors tingsrätt
- statsåklagare Anu Mantila, Riksåklagarämbetet
- polisinspektör Vesa Tikkala, Polisstyrelsen
- forskare Ville Hinkkanen, Rättspolitiska forskningsinstitutet
- advokat Antti Riihelä, Finlands Advokatförbund
- vice häradshövding, juris licentiat Riitta Silver, Våldtäktskriscentralen Tukinainen
- professor Raimo Lahti.

Dessutom har ett skriftligt utlåtande lämnats av
— social- och hälsovårdsministeriet.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen ändringar i strafflagens kapitel om sexualbrott. För våldtäkt döms enligt gällande lag den som genom våld på person eller med hot om sådant våld tvingar någon till samlag, samt också den som efter att ha försatt någon i ett försvarslöst tillstånd, med utnyttjande av denna försvarslöshet har samlag med honom eller henne. Som straff ska utdömas fängelse i minst ett och högst sex år. Den som genom att utnyttja någon annans försvarslöshet, som denne inte själv har orsakat, har samlag med

honom eller henne, ska för närvarande dömas för sexuellt utnyttjande. I propositionen föreslås också att den sist nämnda gärningen ska klassificeras som våldtäkt. Då höjs minimistraffet från fängelse i 14 dagar till ett år och möjligheten att utdöma böter försvinner. Därtill ska andra sexuella handlingar än sådan som innebär våldtäktsbrott gentemot en försvarslös person bestraffas som tvingande till sexuell handling, oberoende av vilken andel gärningsmannen har i att personen blivit försvarslös.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

Lagmotionen

I lagmotion LM 20/2010 rd föreslås det att 20 kap. 3 § i strafflagen upphävs och att 20 kap.

1 § 1 och 2 mom., 4 § 1 mom. och 5 § 2 mom. ändras. Det sägs att indelningen i tregradig skala av våldtäktsbrott är misslyckad. Dessutom bör brottsrubriceringen inte vara beroende av om offrets försvarslösa tillstånd beror på honom eller henne själv eller på förövaren.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Den föreslagna ändringen av strafflagen innebär att den som genom att utnyttja att någon till följd av medvetlöshet, sjukdom, handikapp, rädsla eller något annat hjälplöst tillstånd inte kan försvara sig eller förmår utforma eller uttrycka sin vilja har samlag med personen ska dömas för våldtäkt.

Den som inte har försatt personen i försvarslöst tillstånd, men utnyttjar det försvarslösa tillståndet till att ha samlag med personen ska enligt den gällande strafflagen dömas för sexuellt utnyttjande. Den distinktionen ingår inte i den föreslagna lagen.

När gärningen i fortsättningen kommer att bestraffas som våldtäkt, innebär det samtidigt att straffskalan blir strängare. Det lägsta straffet stiger från 14 dagars till ett års fängelse och möjligheten att utdöma böter försvinner.

Dessutom föreslår regeringen att andra sexuella handlingar än de som innebär våldtäktsbrott gentemot en försvarslös person ska bestraffas som tvingande till sexuell handling, oberoende av vilken andel gärningsmannen har i att personen blivit försvarslös.

Det som ska skyddas vid sexualbrott är den sexuella självbestämmanderätten. Bakgrunden till förslaget är framför allt att orsaken till försvarslösheten inte nödvändigtvis hänger samman med hur allvarligt brottet mot den sexuella självbestämmanderätten är. Offret kan uppleva att självbestämmanderätten är lika djupt kränkt när förövaren har samlag med honom eller henne genom att utnyttja hans eller hennes försvarslösa tillstånd. Tydliga bestämmelser har den fördelen att de hindrar att det uppstår situationer då

det är svårt att tolka lagen och lägga fram bevis. Dessutom minskar det behovet av att fokusera på hur offret har betett sig. Den föreslagna ändringen befäster det straffrättsliga skyddet för den sexuella självbestämmanderätten.

Sammanfattningsvis anser utskottet propositionen vara nödvändig och lämplig. Utskottet tillstyrker därför förslaget, men gör vissa smärre tekniska ändringar.

Bestämmelser om våldtäktsbrott, tvingande till sexuell handling och sexuellt utnyttjande infördes i samband med revideringen av 20 kap. i strafflagen som trädde i kraft den 1 januari 1999 (563/1999). De har alltså funnits i drygt tio år. Bestämmelserna kräver en samlad bedömning, anser lagutskottet. Rättspolitiska institutet arbetar för närvarande med en undersökning av straffpraxis vid dessa brott. När den blir klar bör det göras en mer omfattande bedömning av behovet att ändra bestämmelserna och nödvändiga lagändringar beredas. Vidare är det befogat att i den samlade bedömningen också undersöka om straffskalan behöver ändras.

Detaljmotivering

12 §. Åtgärdseftergift. I regeringens proposition med förslag till reformering av lagstiftningen om åklagarväsendet (RP 286/2010 rd) föreslås allmän åklagare ändras till åklagare. I sitt betänkande (LaUB 34/2010 rd) från den 4 februari 2011 föreslår utskottet att paragrafen godkänns enligt propositionen. Följaktligen föreslår utskottet att 12 § i den här propositionen harmoniseras med den tidigare ändringen och att ändringen beaktas i ingressen.

Lagmotion

Utskottet föreslår att lagmotionen avvisas med hänvisning till det som sägs i detta betänkande om behovet att göra en samlad bedömning av 20 kap. 1—5 § i strafflagen och det faktum att det föreslår att regeringens förslag till ändring av bestämmelserna om utnyttjande av någon försvarslösa tillstånd godkänns.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

*godkänner lagförslaget med ändringar
(Utskottets ändringsförslag) och
förkastar lagmotion LM 20/2010 rd.*

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av 20 kap. strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen (39/1889) 20 kap. 5 § 2 mom., sådant det lyder i lag 563/1998,
ändras 20 kap. 1 § 2 mom. och 12 §, sådana de lyder, *1 § 2 mom. i lag 563/1998 och 12 § i lag /*,
och
fogas till 20 kap. 4 §, sådan den lyder i lag 563/1998, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom.
blir 3 mom., som följer:

20 kap.

Om sexualbrott

1 och 4 §
(Som i RP)

12 §

Åtgärdseftergift

Om målsäganden av egen fast vilja ber att åtal inte ska väckas för ett brott som avses i 1 eller 6 §, har (*utesl.*) åklagaren rätt att låta bli att väcka åtal, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks.

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

LaUB 37/2010 rd — RP 283/2010 rd

Helsingfors den 9 februari 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Janina Andersson /gröna
vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Kalle Jokinen /saml
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Krista Kiuru /sd

Outi Mäkelä /saml
Raimo Piirainen /sd
Pirkko Ruohonen-Lerner /saf
Tero Rönni /sd
Mirja Vehkaperä /cent
Lasse Virén /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.